

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Тимошенка Олексія Валерійовича на дисертаційну роботу Лайчука Андрія Миколайовича на тему «Підготовка майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Обґрунтування вибору теми дослідження. У зв'язку із входженням України у європейський освітній простір важливим напрямом діяльності закладів вищої освіти є пошук нових педагогічних і дидактичних підходів, що допоможуть оптимізувати ефективність професійної та практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. Це, зі свого боку, вимагає переосмислення не тільки змісту освітньої програми підготовки студентів зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт, присутності тих чи інших інтегрованих курсів і дисциплін у ньому, а і перегляду змісту кожного курсу чи дисципліни, представлених у навчальному плані підготовки майбутніх тренерів-викладачів із обраного виду спорту. При цьому актуалізується проблема визначення, наукового обґрунтування й практичної апробації конструктивних способів розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах.

В сучасних умовах реформування системи освіти важливим є формування ціннісних орієнтирів особистості, вагомою складовою яких є морально-вольові якості особистості. Дитячо-юнацькі спортивні школи у цьому контексті виконують значущу роль, адже розвиток особистості дитини – одне із завдань їх діяльності.

На сьогоднішній день існує ряд протиріч у процесі професійної підготовки, вони зумовлюють необхідність пошуку конструктивних способів

розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах, що сприятимуть підвищенню якості професійної підготовки тренерів-викладачів з обраного виду спорту у цілому та зростанню результативності педагогічної практики зокрема. Крім цього, актуальність проблеми, її значущість та недостатня розробленість означеного питання у психолого-педагогічній літературі зумовили вибір теми дослідження «Підготовка майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл».

Зв'язок роботи з планом НДР галузі. Про важливість для галузі дисертаційного дослідження свідчить факт його виконання відповідно до комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка «Морально-етичні засади формування зростаючої особистості» (державний реєстраційний номер 0110U002111).

Тему дисертації затверджено вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол №11 від 24.06.2016) й узгоджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол №262 від 28.03.2017).

Найбільш істотні наукові результати досліджень. Найбільш істотними науковими результатами дослідження є теоретичний аналіз підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах, що включає в себе систематизацію наукових підходів щодо проблеми підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей юних спортсменів, узагальнення сучасної педагогічної проблеми підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, визначення ролі дитячо-юнацьких спортивних шкіл у розвитку морально-вольових якостей юних спортсменів; визначення критеріїв, показників та рівнів готовності

майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей дітей у ДЮСШ; обґрунтування і конструювання моделі підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах; розроблення педагогічних умов підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах; вивчення стану готовності майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах.

Ступінь обґрунтованості результатів дослідження, їхня вірогідність і новизна. Високий рівень достовірності і обґрунтованість наукових положень, висновків і результатів дисертації забезпечує достатня джерельна база дослідження, де опрацьовано 258 джерел, у тому числі 11 праць зарубіжних авторів. Масштабність проведеного дослідження, глибина аналізу різноманітних джерел забезпечують достовірність отриманих особисто автором результатів дисертації та вірогідність її наукових висновків і рекомендацій. Наукова новизна роботи полягає в тому, що автором уперше у вітчизняній педагогічній науці на основі системного, компетентнісного, діяльнісного, акмеологічного та аксіологічного підходів здійснено цілісне дослідження теоретичних і методичних основ підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту у закладі вищої освіти; теоретично обґрунтовано й розроблено модель (концептуально-цільовий, змістовий, процесуальний, результативний блоки) і педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців до формування морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у ДЮСШ (трансформація змісту навчальних дисциплін професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту; забезпечення позитивної мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності; використання активних методів навчання

майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту), та експериментально підтверджено їх ефективність; удосконалено форми і методи підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до формування морально-вольових якостей юних спортсменів; зміст навчально-методичного забезпечення процесу фахової підготовки у закладі вищої освіти; уточнено сутність понять: «морально-вольові якості учнів», «готовність тренера-викладача з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах»; подальшого розвитку набули науково-теоретичні положення щодо вдосконалення і збагачення змісту фахової підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту, добору відповідних форм, методів і ресурсів навчання з метою формування готовності до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у ДЮСШ і методика підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до формування морально-вольових якостей юних спортсменів.

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих роботах. Основні результати дослідження Лайчука Андрія Миколайовича відображено в 10 публікаціях, з них 6 статей у наукових фахових виданнях України (5 одноосібних), 1 стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні, 3 статті та доповіді на наукових конференціях, у збірниках наукових праць.

Значущість результатів досліджень для теорії і практики. Отримані результати у процесі професійної підготовки майбутніх тренерів викладачів з обраного виду спорту служать базовим теоретичним підґрунтям для подальшого вдосконалення теорії та практики професійної освіти (в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичної культури і спорту та у самоосвітній діяльності студентів зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт.

Рекомендації з використання результатів досліджень. Матеріали дослідження можуть бути використані як основа для науково-методичного

забезпечення та організації освітнього процесу майбутніх фахівців зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт, зокрема до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах, та на заняттях фахового вдосконалення педагогічних працівників у системі неперервної освіти.

Відсутність порушення академічної доброчесності. В цілому дисертація свідчить про високий рівень підготовки дисертанта, досконале володіння методикою дослідження, творчий підхід до обраної проблеми, що дозволило обґрунтувати стан наукової розробки теми і розв'язати основні дослідницькі завдання.

У дисертаційній роботі порушень академічної доброчесності виявлено не було.

Зауваження і недоліки роботи. Поряд з позитивною стороною дисертаційної роботи є недоліки та дискусійні питання:

1. Значним науковим доробком автора є опрацювання великої кількості літературних джерел за темою дисертаційної роботи (258 джерел) та викладення результатів теоретичного аналізу порушеної проблеми у першому розділі роботи. Разом із тим, на нашу думку, варто було б посилити проведений розгляд аналізом іноземних джерел щодо теми дисертації (у роботі їх зазначено лише 11). Такий огляд уможливив би формування шляхів удосконалення підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у ДЮСШ, з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

2. У вступі дисертаційної роботи показані методи дослідження. У третьому розділі широко висвітлені лише ті, що використовувалися під час формувального етапу педагогічного експерименту. А протягом усього дисертаційного дослідження застосовувалися й інші методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація, класифікація, моделювання), що охарактеризовані недостатньо. Тому, на нашу думку, бажано було б у розділі

2 виділити окремий підрозділ дисертації, у якому більш ширше були б описано усі методи дослідження.

3. У теоретичному викладі проблеми доречно було б розкрити сутність поняття «морально-вольові якості тренера-викладача з обраного виду спорту ДЮСШ», яке є причетним до проблеми дисертаційного дослідження.

4. Модель підготовки майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах, містить форми організації підготовки майбутніх тренерів викладачів з обраного виду спорту, серед яких представлена навчально-тренувальна підготовка. Незрозуміло суть цієї підготовки: якщо вона здійснюється під час викладання дисциплін «Підвищення спортивної майстерності» чи «Спортивно-педагогічне удосконалення», то це одне, а якщо це відбувається у процесі проходження будь-якої із видів практик, то це інше. Бажано було б у роботі розкрити це питання більш ширше.

5. Підготовка майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах, відбувається у процесі викладання різних навчальних дисциплін. Однак у моделі представлена така дисципліна, як «Теорія і методика викладання видів спорту». При цьому у таблиці 2.1, де представлені змістові модулі навчальних дисциплін професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту, які формують морально-вольові якості юних спортсменів, показана дисципліна «Теорія і методика спортивної підготовки». На нашу думку, назва останньої більш коректна, ніж та, що міститься у моделі. Автору слід було б чітко вказати, у процесі викладання якого освітнього компонента здійснюється підготовка майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей дітей шкільного віку, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах.

6. У фокусі дослідницького інтересу дисертанта була характеристика форм та методів підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту до розвитку морально-вольових якостей юних спортсменів. Проте не з'ясованим залишилися питання: наскільки поширеними є окреслені автором інтерактивні та інноваційні технології навчання, рівень кваліфікації професорсько-викладацького складу, матеріально-технічне оснащення у закладах вищої освіти, які склали експериментальну базу дослідження. Усі вище перераховані фактори можуть значно вплинути на достовірність і об'єктивність отриманих результатів у процесі проведення формувального етапу педагогічного експерименту.

7. У дисертаційній роботі некоректно використовується понятійний апарат. Деякі терміни потребують уточнення, зокрема, правильно писати про тренера-викладача з обраного виду спорту, а не просто про тренера-викладача, оскільки тренер-викладач з обраного виду спорту може працювати не тільки у ДЮСШ, а і у різних спортивних клубах за місцем проживання. Якщо мова йде про дитячо-юнацькі спортивні школи, то правильно писати про дітей шкільного віку чи юних спортсменів, які займаються у ДЮСШ. Оскільки учні навчаються у закладах загальної середньої освіти і вони відвідують спортивні гуртки, що проводяться безпосередньо в школах. Незрозумілий термін «фізкультурно-спортивна діяльність», особливо якщо це стосується дитячо-юнацьких спортивних шкіл. У теорії і методиці фізичного виховання існують засоби фізичного виховання, а не засоби фізичної культури і спорту.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Висловлені зауваження не мають принципового характеру і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації. У цілому, дисертація Лайчука Андрія Миколайовича «Підготовка майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл» є самостійно виконаним, завершеним дисертаційним дослідженням, яке за своїм змістом, обґрунтованістю висновків, новизною отриманих результатів

відповідає встановленим вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167, а її автор – Лайчук Андрій Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент,

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету фізичного виховання,
спорту і здоров'я
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова

